

TIP 1 – CITATEN OVERAL

DOELSTELLING

De Leeslijst voorstellen en leerlingen nieuwsgierig maken met mooie, leuke, spannende citaten uit de boeken. Zo maken de boeken op natuurlijke wijze deel uit van het klas- en schoolklimaat.

TIJDSBESTEDING

Het kost in principe geen tijd en kan even tussendoor.

VOORBEREIDEND WERK VOOR DE LEERKRACHT

Maak een document met citaten uit de boeken van *De Leeslijst*. Vul de lijst aan met elk mooi zinnetje of fragmentje dat je leest. Uit deze lijst kan je dan een passend citaat plukken om te integreren in de klas- en schoolomgeving.

WERKWIJZE

Integreer de citaten in je klas- of schoolwerking:

- Hang ze op in de klas, op de muren in de gangen, op de speelplaats, op het toilet...
- Deel ze uit aan de leerlingen.
- Gebruik ze in een les taalbeschouwing.
- Stop ze tussen de agenda's van de leerlingen.
- Zet er eentje op toetsen of op huiswerkblaadjes.
- Maak verjaardagskaartjes en geef de jarige leerling een kaartje met een gepast citaat. (Je kan lang op voorhand een reeks kaartjes maken, zo heb je altijd een kaartje klaarliggen voor een jarige leerling).
- Misschien kan er zelfs een citaat op het rapport worden afgedrukt?

OPMERKING

Maak geen opmerking over de citaten, geef ze gewoon vrijblijvend mee. Het spreekt voor zich dat je er wel dieper op kan ingaan wanneer leerlingen erop reageren. Vergeet niet telkens de bron te vermelden.

CITATEN BIJ LESTIP 1

Uit *Groener Gras* (Annelies Verbeke):

Het laatste wat Etienne hoorde, was Nicky's heldere lach. Daarna liep hij naar buiten, de regen in. Hij was blij dat het regende, zo zag hij er minder verpletterd uit. Hoogstens wat verkouden. Terwijl zijn schoenen zich vol met water zogen, bereidde hij de woorden voor waarmee hij de volgende ochtend ontslag zou nemen. (p. 23)

Thuis schopte hij een kartonnen doos in elkaar. Hij had er onmiddellijk spijt van. De doos was bijzonder geschikt voor afvalpapier. Nu moest hij een nieuwe zoeken. Het was half drie 's ochtends en Etienne voelde zich de zieligste figuur ter wereld. (p. 30)

Zijn zweetklieren werden productiever naarmate hij het terras naderde. Hij probeerde aan iets anders te denken dan aan donkere okselranden. Zelfhaat mocht hem nu niet verlammen. Dit was de zonnige zaterdagmiddag waarop hij Nathalie voor het eerst zou zien. (p. 38)

Leedvermaak is de meest gesmaakte vorm van entertainment. De meeste mensen voelen zich opgelucht en verheugd als ze de groten zien vallen. Niet omdat ze het geluk gelijkmatiger willen verdelen. Enkel omdat ze zelf de grootste willen zijn. (p. 122)

Uit *Is dit een mens* (Primo Levi):

Met al onze krachten hebben we gevochten om het geen winter te laten worden. We hebben ons aan elk beetje warmte vastgeklemd, bij elke zonsondergang hebben we geprobeerd de zon nog wat langer aan de hemel te houden, maar alles is vergeefs geweest. Gisteravond is de zon onherroepelijk in een warboel van vuile mist, schoorstenen en draden verdwenen, en vanmorgen is het winter. (p. 144)

Zoals onze honger niet het gevoel is van iemand die een maaltijd heeft overgeslagen, zo zou ook onze manier om het koud te hebben een bijzondere naam vereisen. We zeggen 'honger', we zeggen 'vermoeidheid', 'angst', 'pijn', we zeggen 'winter' en het zijn andere dingen. Dat zijn vrije woorden, gemaakt en gebruikt door vrije mensen die leefden en gelukkig en ongelukkig waren in hun eigen huizen. (p. 144-145)

Alle gezonden (afgezien van een enkeling die op het laatste moment de gelukkige ingeving had zich uit te kleden en in een ziekenbed te kruipen) vertrokken in de nacht van 17 op 18 januari 1945. Het moeten er ongeveer twintigduizend zijn geweest, afkomstig uit verschillende kampen. Bijna allemaal bezweken ze gedurende de mars; zo ook Alberto. Misschien zal iemand ooit hun geschiedenis schrijven. (p. 180)

De twee Fransen hadden het niet begrepen en waren bang. Ik vertaalde met tegenzin wat de SS'er had gezegd; ik vond het irritant dat ze bang waren: ze waren nog geen maand in het Lager, ze hadden nog bijna geen honger, ze waren niet eens jood, en ze waren bang. (p. 182)

Wie doodt, is een mens, wie onrecht doet of lijdt, is een mens; geen mens is hij die elk gevoel van grenzen verloren heeft en zijn bed deelt met een lijk. Wie heeft afgewacht tot zijn bedgenoot klaar was met sterven om hem een stuk brood af te nemen, is, ook al heeft hij daar geen schuld aan, verder verwijderd van het model van de denkende mens dan de primitiefste pygmeë of de gruwelijkste sadist. (p. 200)

Uit *Voor ik doodga* (Jenny Downham):

Het geluid van ons gelach is verbijsterend. Ik vind het fantastisch, al doet het pijn. Met Zoey lachen is absoluut een van de dingen waar ik het meest van hou, want ik weet dat we allebei dezelfde stomme dingen voor ons zien. Ze hoeft maar te zeggen: 'misschien is een hengstenfokkerij de oplossing,' of we zijn allebei hysterisch. (p. 11)

'Stel je voor, Zoey, de hele tijd doodsbang zijn.'

'Ik kan het me voorstellen.'

Maar dat kan ze niet. Hoe zou ze het moeten kunnen, terwijl ze haar hele leven nog voor zich heeft? Ik verstop me weer onder mijn hoed, even maar, omdat ik het ademen zal missen. En praten. En ramen. Taart ga ik missen. En vissen. Ik hou van vissen. Ik hou van die bekjes die maar open, dicht, open en dicht gaan.' (p. 11)

'Ik ben er nog,' zegt de vrouw.

Ik wil het haar vertellen. Ik druk de hoorn tegen mijn oor. Ik heb zo'n gevoel dat je vlak bij elkaar moet zijn om over iets te praten wat zo belangrijk is. Ik kan alleen geen woorden vinden die goed genoeg zijn.

'Ben je er nog?' vraagt ze.

'Nee,' zeg ik en ik hang op. (p. 38)

'Ik ben afgepeigerd, verdomme.'

'Ik zie het.'

'De spelregels veranderen telkens. Soms mag er niemand bij haar in de buurt komen, en dan wil ze opeens weer uren vastgehouden worden. Ze blijft dagen binnen en dan, als ik het het minst verwacht, is ze opeens weg. Ik word gek van die lijst van haar.'

‘Weet je,’ zegt mam, ‘het enige echt goede wat iemand zou kunnen doen, is haar weer beter maken, en dat kan niemand.’ (p. 139)

Uit *De val van een fundamentalist* (Moshin Hamid):

‘Ik geloof niet,’ zei ze uiteindelijk, ‘dat ik ooit iemand van onze leeftijd heb ontmoet die zo beleefd is als jij.’ ‘Beleefd?’ zei ik, niet echt stralend van blijdschap. Ze glimlachte. ‘Zo bedoel ik het niet,’ zei ze. ‘Niet sáái beleefd. Respectvol beleefd. Jij geeft mensen de ruimte. Daar hou ik erg van. Het komt niet vaak voor.’ (p. 30)

Ik hoop dat u het me niet kwalijk neemt als ik het zeg, maar de regelmaat en beslistheid waarmee u om u heen kijkt – alsof er voortdurend tik-tik-tik in uw hoofd klinkt terwijl uw blik van het ene naar het andere punt schiet – doet denken aan het gedrag van een dier dat zich te ver van zijn hol heeft gewaagd en nu, in een vreemde omgeving, niet goed weet of het jager of prooi is! (p. 37)

Ja, ik was gelukkig op dat moment. Ik baadde in het warme gevoel iets bereikt te hebben. Nergens maakte ik me zorgen over; ik was een jonge New Yorker die de stad aan zijn voeten had. Mijn wereld zou een ander aanzien krijgen, net als zojuist met deze markt is gebeurd. Moet u zien hoe snel ze die kraampjes op straat hebben ingericht. (p. 52)

Ik voelde me vereerd en verheugd dat ze me zo in vertrouwen nam. Ik keek haar aan en voor het eerst zag ik dat er iets gebroken was achter haar ogen, als een haarscheurtje in een diamant dat pas zichtbaar wordt wanneer je het door een vergrootglas bekijkt; normaal blijft het door de schittering van de steen verborgen. (p.60)

Uit *Meisjes, moslims en motoren* (Gaea Schoeters en Trui Hanouille):

We negeren het geknipper, de personenauto schiet ons voorbij. Met een bruusk manoeuvre snijdt hij Trui de pas af en dwingt ons om te stoppen. De jeep sluit ons langs de andere kant in. Ons hart slaat twee keer over. Is dit het nu, het moment waarop het fout gaat? (inleiding)

En zo hebben we duizend redenen. En tegelijk maar één. De reis zelf, in al zijn angstaanjagende schoonheid. Het slingerende pad naar het onbekende dat zich eindeloos voor ons uitstrekt... (p. 11)

Straks hebben we alleen nog elkaar en de nieuwe indrukken van elke dag. Iemand geeft me nog een brief mee, met tien redenen om terug naar huis te komen. Ik ga ervan uit dat ik die niet nodig zal hebben. De zeven maanden lijken oneindig lang. Ik krijg vast vanzelf heimwee. (p. 22)

Te veel overlandreizigers raken in de ban van hun vervoermiddel en vergeten te reizen, te kijken, te stoppen en te genieten. Ze verzaken het reizen zelf en zijn alleen nog bezig met rijden, met het afleggen van de afstand, het afmalen van de kilometers die hen van hun doel scheiden, het aanhouden van een constante snelheid. (p. 27)

Uit *Candide* (Voltaire):

In Westfalen, in het kasteel van de baron van Thunder-ten-Tronckh, leefde een jongeman die van nature een zeer mild karakter had. Je kon van zijn gezicht aflezen wat er in hem omging; hij had een vrij helder verstand en was heel eenvoudig van geest. Ik denk dat hij om die reden Candide werd genoemd. (p. 11)

‘Het is bewezen,’ zei hij, ‘dat alles niet anders kan zijn dan het is. Want omdat alles voor een bepaald doel is gemaakt, is alles noodzakelijkerwijs voor het beste doel gemaakt. Kijk maar: een neus is geschapen om een bril te dragen: wij dragen dan ook brillen. Het is duidelijk dat we voeten hebben om schoenen aan te doen; wij dragen dan ook schoenen. (p. 12)

‘Het algemeen welzijn is gegrond op het ongeluk van de enkeling. Dus hoe meer persoonlijke tegenspoed, des te beter alles is.’ Hij was nog niet uitgesproken, of de hemel werd duister, de wind begon uit alle hoeken tegelijk te waaien, en met de haven van Lissabon in zicht werd het schip door de meest verschrikkelijke storm overvallen. (p. 24)

‘Bent u wel eens in Frankrijk geweest, mijnheer Martin?’ vroeg Candide.
‘Ja,’ zei Martin, ‘ik heb daar door heel wat provincies gereisd. In sommige is de helft van de inwoners gek, in andere zijn ze doortrapt, in weer andere zijn ze wel aardig maar nogal dom, en dan heb je er nog waar ze de verfijnde geest uithangen. En overal is de voornaamste bezigheid de liefde, daarna kwaadspreken, en vervolgens onzin uitkramen. (p. 88)

Uit *Ergens waar je niet wil zijn* (Brecht Evens):

Het kon niemand schelen wat je dééd... Je deed maar wat. Weet je nog? Ik bedoel, dat was toch anders? Nintendo spelen, in bomen klimmen, een zwaard timmeren...van twee stukjes hout en een spijker... En dan in de tuin gaan zwaardvechten...
Je had alle tijd, emmers, bakken, vrachten, euh... ólietankers vol tijd! Gewoon om te verspillen!

- Weet je... “Hoewel bescheidenheid natuurlijk is voor de Mens, komt ze niet van nature bij kinderen.”
Dat is van Jean-Jacques Rousseau.
- Ah ja, Rousseau.

Uit *Freakonomics* (Steven D. Levitt en Stephen J. Dubner):

Weten wat je moet meten en hoe je dat moet meten maakt een ingewikkelde wereld een stuk minder ingewikkeld. Als je goed naar gegevens leert kijken, kun je raadsels oplossen die anders ondoorgrondelijk waren gebleven. Cijfermateriaal is namelijk hét schuurmiddel waarmee je dikke lagen verwarring en tegenspraak kunt wegpoetsen. (p. 30)

Economie is in wezen een studie van prikkels: hoe krijgen mensen wat ze willen of nodig hebben, en dan vooral als andere mensen datzelfde ook willen of nodig hebben. Economen zijn dol op prikkels. Ze dromen ervan en proberen ze uit, bestuderen ze en knutselen eraan. De doorsnee econoom is ervan overtuigd dat de wereld nog geen probleem heeft uitgevonden dat hij niet kan oplossen, mits hij de vrije hand krijgt om een programma van positieve en negatieve prikkels uit te dokteren. (p. 36)

Uit *Joe Speedboot* (Tommy Wieringa):

Maar sinds kort is er meer aan de hand in Lomark dan het weer. Sinds ik er een tijdje tussenuit ben is het trapgevelpand van de familie Maandag verwoest door een verhuiswagen en schrikt iedereen zich om de zoveel tijd een ongeluk door een enorme ontploffing ergens. Deze dingen schijnen te maken te hebben met een jongen die Joe Speedboot heet. Hij is nieuw in Lomark, ik heb hem nog nooit gezien. (p. 9-10)

Weken later liggen de wereld en ik nog altijd ademloos achterover, de eerste van de warmte en ik van het ongeluk. En ma huilt. Van geluk nu eens.
- Och daar ben je weer m'n menneke, daar ben je weer.
Ze heeft elke dag een kaars voor me gebrand en denkt echt dat het geholpen heeft. (p. 10-11)

Wat ik wilde zeggen Fransje, ik heb de laatste maanden alle tijd gehad om na te denken op die shovel en ik zal je zeggen waarom dit een geluksdag is. Ik denk dat jouw arm betekenis heeft. Veel meer dan je zelf denkt. Ik heb bedacht hoe we die buitengewone arm kunnen uitbuiten voor die twee dingen waar de mens toe veroordeeld is, Geld en Aanzien. Jij, Frans Hermans, bent namelijk een armworstelaar. (p. 182)

Uit *een twee drie ten dans* (Eva Cox):

Ne sneeuwman maakt ge met sneeuw en ijs,
veel sneeuw, wat ijs,
en zonder spijt.
(p. 137)

Toen ik hem voor het eerst bij Carlton zag stond zijn overall nog om hem heen als een blauwe doos, maar dat is jaren geleden, en alles aan hem is nu zwart, glanzend en vettig *tiefschwarz*. Carlton, die geen Duits spreekt, verstond toen dat ik zei *diefzwart*, en het is waar dat zijn Pool kalm is als een sluipende dief in de nacht. (*uit*: de Pool in de smeerput)

En op een dag stopt ge met lopen.
Ge denkt: ik heb genoeg gelopen, ik stop, ik stop hier.
En ge kijkt rond.
Wat ziet ge.
(*uit*: dat laat zich forceren een marsepeinen patatje)

Uit *Norwegian Wood* (Haruki Murakami):

Uit de speakers klonk inmiddels een nummer van Billy Joel. Ik keek op, staarde naar de donkere wolken die boven de Noordzee dreven en dacht aan de dingen die ik in de loop van mijn leven was kwijtgeraakt – aan tijd die voorbij was gegaan, aan mensen die dood waren of uit mijn leven waren verdwenen, aan gevoelens die nooit meer terug zouden komen. (p. 7)

Halverwege april werd Naoko twintig. Ik was in november geboren, dus Naoko was een maand of zeven ouder dan ik. Ik vond het iets vreemds hebben dat Naoko twintig werd. Het leek me juist als Naoko en ik tussen de achttien en de negentien bleven schommelen. Na achttien kwam negentien, en na negentien kwam achttien – dat leek me logisch. Maar Naoko werd twintig. In de herfst zou ik ook twintig worden. Alleen wie dood was, bleef eeuwig zeventien. (p. 45)

‘Weet je dat er op de wereld heel veel mensen zijn die ervan houden anderen dingen op te dringen en zelf dingen opgedrongen te krijgen? Daar zijn ze doorlopend mee bezig. Dat vinden ze leuk. Ik niet. Ik doe het alleen als het niet anders kan.’ (p. 190)

Uit *Laat me nooit alleen* (Kazuo Ishiguro):

Maar de laatste jaren zijn er steeds minder donors die ik nog ken, en in de praktijk kies ik dus niet meer zo vaak. Het werk is zoals gezegd veel zwaarder als je met de donor niet die diepere band hebt, en hoewel ik mijn werk als verzorger zal missen, lijkt het me een goede zaak om er eind dit jaar eindelijk mee op te houden. (p. 10)

‘Wat ik bedoel,’ ging ik verder, ‘is dat wij op die leeftijd, we waren een jaar of elf, helemaal niet geïnteresseerd waren in elkaars gedichten. Weet je nog van Christy? We dachten dat Christy zo goed kon dichten, en daarom keken we allemaal tegen haar op. Zelfs jij, Ruth, durfde Christy niet te koeioneren. Alleen maar omdat we dachten dat ze goed kon dichten. Maar we wisten helemaal niets van poëzie af. Het liet ons koud. Vreemd toch.’ (p. 24)

‘Alleen...’ Ik zweeg en zuchtte. ‘Ik kan het niet helemaal plaatsen, zelfs niet voor mezelf. Maar al die dingen die je zegt kloppen min of meer met een hoop andere vreemde dingen. Ik denk almaar weer aan al die dingen. Zoals waarom Madame onze beste tekeningen en schilderijen altijd komt weghalen. Waarvoor eigenlijk?’ (p. 36)